

ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ/CRIMINAL LAW/УГОЛОВНОЕ ПРАВО

<https://doi.org/10.59546/18290744-2024.4-6-41>

ԳԵՎՈՐԳ ԻՍՐԱՅԵԼՅԱՆ

*իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ՀՀ ԳԱԱ փորձաքննությունների ազգային բյուրոյի քրեաբանության
կիրառական հիմնախնդիրների գիտահետազոտական կենտրոնի պետ,
Եվրասիա միջազգային համալսարանի դասախոս*

GEVORG ISRAYELIAN

*Candidate of Law, Associate Professor,
Head of the Scientific Research Center of Applied problems in criminology of
National Bureau of Expertises of National Academy of Sciences of the Republic of Armenia,
lecturer of the Law Department at Eurasia International University*

ГЕВОРГ ИСРАЕЛЯН

*кандидат юридических наук, доцент,
Начальник Научно-исследовательского центра прикладных проблем криминологии
Национального бюро экспертиз Национальной академии наук Республики Армения,
преподаватель Международного университета Евразия*

**ՀԱՄԱԿԱՐԳՉԱՅԻՆ ՀԱՓՇՏԱԿՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԶՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ԱՐԴԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ**

**CURRENT PROBLEMS OF THE GENERAL VICTIMOLOGICAL
PREVENTION OF THE COMPUTER THEFT IN THE REPUBLIC OF
ARMENIA**

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕГО ВИКТИМОЛОГИЧЕСКОГО
ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ КОМПЬЮТЕРНОГО ХИЩЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ
АРМЕНИЯ**

Ներածություն

Տևական ժամանակի ընթացքում քրեական զոհաբանության հիմնական հայեցակարգերը հիմնվել են հանցավորի և տուժողի միջև անմիջական, հաճախ ֆիզիկական կապի վրա, ինչպես օրինակ՝ բռնություն գործադրելու եղանակով ավազակությունը: Սակայն ժամանակա-

կից պայմաններում, երբ հասարակական կյանքի բոլոր բնագավառներում նշանակալի դերակատարություն ունի համակարգչային ապահովումը, վերը նշված հայեցակարգերը մասամբ կորցնում են արդիականությունը¹: Խնդիրն այն է, որ որոշակի հանցագործությունների, ինչպես օրինակ՝ համակարգչային հափշտակությունների մեծ մասի պարագայում բացակայում է հանցավորի և տուժողի անմիջական կապը: Այդուհանդերձ, դա չի հերքում հանցագործության մեխանիզմում զոհաբանական գործոնի դերը: Ընդհակառակը, քննարկվող հանցագործությունների մեխանիզմում, որպես կանոն, վճռորոշ նշանակություն ունի հենց զոհաբանական գործոնը:

Հարկ է նշել, որ խնդրո առարկան Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական մակարդակով ուսումնասիրված չէ, ինչն էլ պայմանավորում է այս հետազոտության արդիականությունը:

Սույն հետազոտության նպատակն է բացահայտել համակարգչային հափշտակության մեխանիզմում զոհաբանական գործոնի դերը և նշանակությունը, իսկ խնդիրներն են՝ ներկայացնել ֆիզիկական անձ տուժողի անձնային, վարքային հատկանիշները և հանցավորի հետ փոխհարաբերությունների բնույթը և դրա հիման վրա առաջարկել ընդհանուր զոհաբանական կանխարգելման միջոցներ:

Հիմնական հետազոտություն

Համակարգչային հափշտակության մեխանիզմում զոհաբանական գործոնի դերը և առանձնահատկությունները

Տեղեկատվության և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների զարգացումը և լայնորեն կիրառումը, առցանց եղանակով բանկային գործառնությունների կատարման հնարավորությունը տրամաբանորեն հանգեցրել է համակարգչային հափշտակությունների թվի աճի, ինչի հիմնական պատճառը զոհաբանական գործոնն է²:

Մեր կողմից կատարված հետազոտությունների արդյունքները վկայում են, որ համակարգչային հափշտակությունների մեխանիզմի զոհաբանական կողմն ունի հետևյալ առանձնահատկությունները.

1. Բազմաթիվ հանցագործությունների պարագայում զոհաբանները (վիկտիմոլոգները) հանցագործի և զոհի (տուժողի) շփմանը որոշակի հոգեբանական ներդաշնակություն են վերագրում: Ենթադրվում է, որ զոհն ընտրվում է ոչ թե պատահական, այլ ճշգրիտ չափանիշներով և բնութագրերով: Հանցագործն ու զոհը հոգեբանորեն համընկնում են միմյանց հետ, զոհաբանության (վիկտիմոլոգիայի) հիմնադիրներից մեկի՝ Հանս Ֆոն Գենտիգի (1888–1974) խոսքով՝ «ինչպես կողպեքն ու բանալին»³: Համակարգչային հափշտակության պարագայում իրողությունն այլ է: Մեր հետազոտությունների արդյունքները փաստում են, որ դեպքերի մեծամասնության պարագայում նշված հանցանքը կատարվում է տուժողների պատահական ընտրության հիման վրա:

2. Համակարգչային հափշտակության պարագայում հանցավոր վարքի մեխանիզմի անկյունաքարը տուժողի հանդեպ հանցավորի անմիջական ներգործության բացակայու-

¹ Տես *Израелян Г.*, Кибервиктимология: понятие и составляющие элементы // *Օրենքի պատվար*, № 16, 2023, էջ 264:

² Տես Հայաստանի Հանրապետության դատախազության 2022 թվականի գործունեության մասին հաղորդում // https://www.prosecutor.am/storage/dynamic_web_pages/rep_50_8560351818.pdf (վերջին մուտք՝ 01.03.2024):

³ Տես *Жмуров Д.В.*, Кибервиктимность как новая категория виктимологии постмодерна // *Азиатско-тихоокеанский регион: экономика, политика, право*, 2021, № 2, էջեր 115-118:

թյունն է, սեփական հանցավոր գործողությունները հնարավորինս քողարկելու ձգտումը: Երբեմն տուժողները նույնիսկ չեն էլ կասկածում, որ վնաս են կրել կամ դրա մասին անմիջապես չեն իմանում: Գործելու նման եղանակը, որպես կանոն, երաշխավորում է հանցավորի անվտանգությունը, վերացնում տուժող կողմի հաշվեհարդարի հնարավորությունը⁴:

3. Դասական զոհաբանությունում կարևոր նշանակություն ունեն զոհածին անձնային և իրադրային գործոնները: Առաջինը անհատի խոցելիությունն է, իսկ երկրորդը՝ զոհային վարքը պայմանավորող արտաքին միջավայրի պայմանները: Երկու դեպքում էլ տուժողն ակտիվ է, նա է խթանում հանցավոր վարքն իր խոցելիությամբ կամ իրադրային վարքով: Համակարգչային հափշտակության պարագայում երբեմն հանցավորի և տուժողի միջև դետերմինացիոն կապերը բարդանում են և չեն սպառվում պատճառականությամբ կամ կողմերի փոխազդեցության պայմաններով⁵: Որպես օրինակ կարող են ծառայել այն դեպքերը, երբ բանկի աշխատողը համապատասխան տվյալը փոխանցում է մեկ այլ անձի կամ այն օգտագործում է սեփական հանցավոր, շահադիտական նպատակներով: Նման պարագայում տուժողի անձնային և վարքային հատկանիշները որևէ ազդեցություն չեն ունենում քրեաբանական իրադրության վրա:

Տուժողի անձնային և վարքային հատկանիշները, հանցավորի և տուժողի փոխհարաբերությունների բնույթը համակարգչային հափշտակության մեխանիզմում

Համակարգչային հափշտակության մեխանիզմում գլխավոր դերը, որպես կանոն, պատկանում է զոհային գործոնին: Համակարգչային հափշտակության դեպքերի վերաբերյալ նախաձեռնված քրեական վարույթների՝ մեր կողմից կատարված ուսումնասիրության արդյունքները վկայում են, որ հիշատակված հանցագործությունների կատարումը գերազանցապես պայմանավորում է տուժողի անձնային, վարքային հատկանիշները, իսկ երբեմն նաև հանցավորի հետ փոխհարաբերությունների բնույթը:

Տուժողներին բնութագրական անձնային հատկանիշներն են դյուրահավատությունը, անշրջահայացությունը, թեթևամտությունը, տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից օգտվելու նվազ կարողությունները:

Նշված անձնային հատկանիշներին համապատասխան՝ կոնկրետ իրադրությունում տուժողները, որպես կանոն, դրսևորում են դասավորվող իրադրությունը ճիշտ գնահատելու անկարողություն, հայտնվում են մոլորության մեջ, երբեմն էլ անհեռատեսորեն հաստատում են վտանգավոր կապեր:

Ուսումնասիրված դեպքերի մեծամասնության պարագայում հանցավորը և տուժողը որևէ հարաբերությամբ կապված չեն լինում: Օրինակ՝ (...) քրեակատարողական հիմնարկի 37-ամյա կալանավոր Զ.-ն, հանցավոր ճանապարհով ֆինանսական միջոցներ ձեռք բերելու նպատակով, 2021 թվականի հունիսից մինչև 2022 թվականի ապրիլն ընկած ժամանակահատվածում, հասանելիություն ստանալով շուրջ 5 տասնյակ քաղաքացու «Իդրամ» դրամապանակներին, կատարել է 39.803.498 ՀՀ դրամ գումարի համակարգչային հափշտակություն: Նա «Viber» և «WhatsApp» հավելվածներով զանգահարել է տարբեր անձանց՝ հայտնելով, թե իբրև սխալմամբ գումար է փոխանցել նրանց «Իդրամ» դրամապանակներին և խնդրել է տրամադրել նրանց հեռախոսահամարներին ստացված գաղտնաբառերը: Դրանք ստանալուց հետո Զ.-ն հասանելիություն է ստացել այդ քաղաքացիների «Իդրամ» դրամապանակներին և, համապատասխան տվյալը մուտքագրելով, նրանց անունից կնքել է վարկային պայմանագրեր:

⁴ Տե՛ս *Израелян Г.*, նշված աշխ., էջ 266:

⁵ Տե՛ս *Жмуров Д.В.*, նշված աշխ., էջ 115-118:

Մեկ այլ օրինակ. 2021 թվականի դեկտեմբերի 22-ին՝ ժամը 05:30-ի սահմաններում, Բ.-ն գտնվել է Երևան քաղաքի (...) փողոցում տեղակայված համակարգչային սրահում, «Adjarabet» կայքի իր՝ (...) հեռախոսահամարով բացված անձնական էջով կատարել է խաղադրույքներ: Այդ ընթացքում անմիջապես նրա կողքին նստած անձանոթ երիտասարդը տեսել է Բ.-ի «Adjarabet» կայքի գաղտնաբառը: Որոշ ժամանակ անց այդ անձը հեռացել է սրահից: Դրանից մոտ 2 րոպե անց, երբ Բ.-ն շարունակել է խաղը, նրա հեռախոսահամարին հաղորդագրություն է ստացվել այն մասին, որ «Adjarabet» կայքում գրանցված իր հաշվի տվյալները փոխվել են: Տուժողը զանգել է «Adjarabet», որտեղից իրեն տեղյակ են պահել, որ «Adjarabet» կայքի անձնական էջում իր հեռախոսահամարը փոխվել է (...) հեռախոսահամարով, և նշված հեռախոսահամարն օգտագործող անձն իր էջից կանխիկացրել է 69.000 ՀՀ դրամ գումար:

Երբեմն հանցավորին և տուժողին կապում են որոշակի հարաբերություններ: Դրանք կարելի է դասակարգել երկու խմբի.

1) Հանցանքի կատարումից տևական ժամանակ առաջ ձևավորված հարաբերություններ:

Առանձին դեպքերում հանցանք կատարող անձն ու տուժողը ծանոթ են լինում միմյանց, նրանց կապում են ընկերական, ազգակցական, հարևանական, սիրային և այլ բնույթի տևական կապեր: Նման պարագայում հանցավորը չարաշահում է այդ հարաբերությունների ընթացքում ձևավորված վստահությունը և կատարում հանցանք: Օրինակ՝ Ա.-ն ու Բ.-ն գտնվել են փաստական ամուսնական հարաբերությունների մեջ: Բ.-ն վստահել է Ա.-ին քարտային հաշվի գաղտնաբառ, որը կատարել է Բ.-ի դրամական միջոցների հափշտակություն և անհետացել:

Մեկ այլ օրինակ. պատիժը կրելու ընթացքում գումար հափշտակելու դիտավորությամբ (...) քրեակատարողական հիմնարկից իր կողմից ապօրինի օգտագործվող բջջային հեռախոսների միջոցով ստանալով համացանցի հասանելիություն՝ Ա.-ն մուտք է գործել համացանցի «Odnoklasniki.ru» կայք, որտեղ, բացելով (...) անվամբ անհատական էջ, ծանոթացել է Մ.-ի հետ, նրա հետ ստեղծել կեղծ մտերմիկ հարաբերություններ: Հետագայում, Մ.-ի վստահությունը չարաշահելու եղանակով, Ա.-ն նրանից պահանջել է բանկային քարտի թվային տվյալները, որոնց միջոցով կատարել է Մ.-ի դրամական միջոցների հափշտակություն, ապա սոցիալական կայքի իր անհատական էջի «Ընկերներ» բաժնից ջնջել է Մ.-ին, փոխել անհատական էջի անունը, անջատել հեռախոսահամարը:

2) Հանցանքի կատարումից համեմատաբար կարճ ժամանակ առաջ ծագած հարաբերություններ:

Հաճախ հանցավորը և տուժողը միմյանց ծանոթ չեն լինում, նրանց միջև հարաբերություն ծագում է հանցանքի կատարումից անմիջապես առաջ՝ հանգամանքների որոշակի դասավորության արդյունքում: Այսպես, ռուս Կ.-ն սոցիալական կայքի միջոցով ծանոթություն է հաստատում ազգությամբ հայ Տ.-ի հետ, առաջարկում գնալ թատրոն և տոմսի համար վճարելու նպատակով նրան համոզում է բանկային քարտի տվյալները լրացնել իր կողմից ուղարկված՝ ֆիշինգային կայքում ստեղծված կեղծ վճարային համակարգի հղմանը: Տ.-ն լրացնում է բանկային քարտի տվյալները, կատարում վճարում, սակայն ստանում է մերժում և առաջարկ՝ դիմելու վաճառքը սպասարկող բաժնին: Դիմելով այդ բաժնին՝ տուժողից ճշտում են քարտին առկա ողջ գումարը և, իմանալով դա, հափշտակում այն: Նման եղանակով կատարվող հափշտակությունների պարագայում հանցավորները չեն կանխիկացնում գումարը, այլ, որպես կանոն, ձեռք են բերում կրիպտոարժույթ, որի շարժը վերահսկելի չէ:

Համակարգչային հափշտակության ընդհանուր զոհաբանական կանխարգելման միջոցները

Համակարգչային հափշտակությունների ընդհանուր զոհաբանական կանխարգելումը բնորոշվում է որպես սոցիալական տարբեր ինստիտուտների գործունեություն, որն ուղղված է զոհային վարքագծի ձևավորմանը նպաստող և հանցագործության կատարումը պայմանավորող գործոնների չեզոքացմանը⁶:

Համակարգչային հափշտակությունների ընդհանուր զոհաբանական կանխարգելման նպատակով, կարծում ենք, անհրաժեշտ է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

1. Բնակչության շրջանում անցկացնել համակարգչային հափշտակությունների զոհաբանական հարցերով սեմինարներ, քննարկումներ և այլ միջոցառումներ, մասնավորապես՝

1) կազմակերպել զոհաբանական իրադրությունում համարժեք վարքի դրսևորման հոգեբանական թրեյնինգներ,

2) անցկացնել զոհային վարքի նախականիտումն ապահովող գործոնների վերաբերյալ դասախոսություններ, խմբային հոգեթերապիաներ⁷:

2. Նպատակաուղղված օգտագործել մեդիայի հնարավորությունները, մասնավորապես՝

1) իրականացնել մեդիահրապարակումներ զոհային վարքի ձևավորմանը նպաստող գործոնների և հետևանքների վերաբերյալ,

2) տեղեկացնել լսարանին համակարգչային հափշտակություն կատարող անձանց քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ՝ մեկնաբանելով գործող օրենսդրության դրույթները, ինչը խնդրո առարկա հանցատեսակի լատենտայնության զոհաբանական կանխարգելման գործուն միջոց է⁸:

3. Դպրոցներում, այլ ուսումնական հաստատություններում կազմակերպել զոհաբանական դաստիարակության ուղղվածություն ունեցող պարապմունքներ, որոնց ընթացքում կպարզաբանվի, թե ինչպես չդառնալ համակարգչային հափշտակության տուժող, ինչպես ապահովել սեփական տեղեկատվական անվտանգությունը, կուսուցանվի տարբեր իրավիճակներում համարժեք վարքի դրսևորման ձևերը (ճիշտ վարվելաձևը, փաստակար սովորությունների չեզոքացումը, նոր հարաբերությունների ստեղծման հարցում խտրական մոտեցումը և այլն)⁹:

4. Իրավապահ մարմինների միջոցով բնակչության շրջանում անցկացնել իրազեկման միջոցառումներ այն մասին, թե ինչպես խուսափել զոհածին իրավիճակից, ինչպիսի վարքագիծ դրսևորել համացանցային կասկածելի ծանոթությունների առաջարկ ստանալիս, ում դիմել համակարգչային հափշտակությունից տուժելու դեպքում, ինչպես նաև տեղեկատվություն տարածել համակարգչային հափշտակություններ կատարողի անձի առանձնահատկությունների, հանցանքի կատարման արդի ձևերի մասին:

⁶ Տե՛ս *Իսրայելյան Գ. Վ.*, Քրեական զոհաբանություն (Բնութագիրը և բաղադրիչները): Մենագրություն /Գ. Վ. Իսրայելյան, Եր., Հեղ. հրատ., 2023, էջ 73:

⁷ Տե՛ս *Юрова К.И., Юров И.А.*, Психология виктимного поведения молодежи // Виктимология 1 (11) /2017, էջեր 24-25:

⁸ Տե՛ս *Пархоменко С.В., Евдокимов К.Н.*, Предупреждение компьютерной преступности в Российской Федерации: интегративный и комплексный подходы // Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права, 2015, Т. 9, № 2, էջ 272:

⁹ Տե՛ս *Зыков Д.А.*, Виктимологические аспекты предупреждения компьютерного мошенничества. Дисс. ... к.ю.н. Владимир, 2002 // <https://www.dissercat.com/content/viktimologicheskie-aspekty-preduprezhdeniya-kompyuternogo-moshennichestva> (վերջին մուտք՝ 01.03.2024):

Եզրակացություն

Մեր կողմից կատարված հետազոտության արդյունքները վկայում են, որ.

1. Տեղեկատվության և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների զարգացումը և լայնորեն կիրառումը, առցանց եղանակով բանկային գործառնությունների կատարման հնարավորությունը տրամաբանորեն հանգեցրել է համակարգչային հափշտակությունների թվի աճի, ինչն անխուսափելիորեն պայմանավորված է զոհաբանական գործոնով:

2. Համակարգչային հափշտակություններից ֆիզիկական անձ տուժողներին բնութագրական անձնային հատկանիշներն են դյուրահավատությունը, անշրջահայացությունը, թեթևամտությունը, տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից օգտվելու նվազ կարողությունները: Նշված անձնային հատկանիշներին համապատասխան՝ կոնկրետ իրադրությունում տուժողները, որպես կանոն, դրսևորում են դասավորվող իրադրությունը ճիշտ գնահատելու անկարողություն, հայտնվում մոլորության մեջ, երբեմն էլ անհեռատեսորեն հաստատում են վտանգավոր կապեր:

3. Հանցադեպերի մեծամասնության պարագայում հանցավորը և տուժողը որևէ հարաբերությամբ կապված չեն լինում: Հազվադեպ նրանց կապում են մինչև հանցանքի կատարումը ձևավորված հարաբերություններ:

4. Համակարգչային հափշտակությունների ընդհանուր զոհաբանական կանխարգելման նպատակով անհրաժեշտ է բնակչության շրջանում անցկացնել համակարգչային հափշտակությունների զոհաբանական հարցերով սեմինարներ, քննարկումներ և այլ միջոցառումներ, նպատակաուղղված օգտագործել մեդիայի հնարավորությունները, մասնավորապես՝ իրականացնել համապատասխան բովանդակությամբ մեդիահրապարակումներ, դպրոցներում, այլ ուսումնական հաստատություններում կազմակերպել զոհաբանական դաստիարակության ուղղվածություն ունեցող պարապմունքներ, իրավապահ մարմինների միջոցով բնակչության շրջանում անցկացնել իրազեկման միջոցառումներ այն մասին, թե ինչպես խուսափել զոհաձին իրավիճակից, ինչպիսի վարքագիծ դրսևորել համացանցային կասկածելի ծանոթությունների առաջարկ ստանալիս, ում դիմել համակարգչային հափշտակությունից տուժելու դեպքում, ինչպես նաև տեղեկատվություն տարածել համակարգչային հափշտակություններ կատարողի անձի առանձնահատկությունների, հանցանքի կատարման արդի ձևերի մասին:

Ամփոփագիր: Տեղեկատվության և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների զարգացումը և լայնորեն կիրառումը, առցանց եղանակով բանկային գործառնությունների կատարման հնարավորությունը հանգեցրել է համակարգչային հափշտակությունների թվի աճի, ինչն անխուսափելիորեն պայմանավորված է զոհաբանական գործոնով:

Կատարված հետազոտության արդյունքում հեղինակին հաջողվել է բացահայտել համակարգչային հափշտակություններից տուժողների անձնային, վարքային առանձնահատկությունները, հանցավորի հետ փոխհարաբերությունների բնույթը: Այսպես, տուժողներին բնութագրական անձնային հատկանիշներն են դյուրահավատությունը, անշրջահայացությունը, թեթևամտությունը, տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից օգտվելու նվազ կարողությունները: Նշված անձնային հատկանիշներին համապատասխան՝ կոնկրետ իրավիճակում տուժողները, որպես կանոն, դրսևորում են դասավորվող իրադրությունը ճիշտ գնահատելու անկարողություն, հայտնվում են մոլորության մեջ, երբեմն էլ անհեռատեսորեն հաստատում են վտանգավոր կապեր: Հանցադեպերի մեծամասնության պարագայում հանցավորը և տուժողը որևէ հարաբերությամբ կապված չեն լինում: Հազվադեպ նրանց կապում են մինչև հանցանքի կատարումը ձևավորված հարաբերություններ:

Հաշվի առնելով վերագրյալը՝ հեղինակի կարծիքով՝ համակարգչային հափշտակությունների ընդհանուր զոհաբանական կանխարգելման նպատակով անհրաժեշտ է բնակչության շրջանում անցկացնել համակարգչային հափշտակությունների զոհաբանական հարցերով սեմինարներ, քննարկումներ և այլ միջոցառումներ, իրականացնել

նել համապատասխան բովանդակությամբ մեդիահրապարակումներ, դպրոցներում, այլ ուսումնական հաստատություններում կազմակերպել զոհաբանական դատախարակության ուղղվածություն ունեցող պարապմունքներ, իրավապահ մարմինների միջոցով բնակչության շրջանում անցկացնել իրազեկման միջոցառումներ:

Annotation. The development and widespread use of information and communication technologies, the possibility of online banking transactions have led to an increase in the number of computer thefts, which is inevitably due to the victimological factor.

As a result of the conducted research, the author was able to identify the personal and behavioral characteristics of victims of computer theft, the nature of the relationship with the victim and the perpetrator. Thus, the personal characteristics of the victims are gullibility, imprudence, frivolity, low ability to use information technology. In accordance with these personal characteristics, victims in a particular situation, as a rule, demonstrate an inability to correctly assess the situation, are misled, and sometimes thoughtlessly establish dangerous connections. In most cases, the perpetrator and the victim are not related in any way. Rarely do they have a relationship that developed before the crime was committed.

Taking into account the above, in the author's opinion, in order to general victimological prevention of the computer theft, it is necessary to hold seminars, discussions and other events among the population on victimological issues of these crimes, carry out media publications of appropriate content, organize victimological and educational activities in schools and other educational institutions, and conduct explanatory work by law enforcement agencies measures of acceptance.

Аннотация. Развитие и широкое использование информационно-коммуникационных технологий, возможность совершения банковских операций в режиме онлайн привели к увеличению количества компьютерных хищений, что неизбежно обусловлено виктимологическим фактором.

В результате проведенного исследования автору удалось выявить личностные и поведенческие признаки жертв компьютерных хищений, характер взаимоотношений жертвы и преступника. Так, личностными признаками потерпевших являются доверчивость, неосмотрительность, легкомыслие, низкие способности пользования информационными технологиями. В соответствии с указанными личностными особенностями потерпевшие в конкретных условиях, как правило, демонстрируют неспособность правильно оценить ситуацию, оказываются в заблуждении, иногда необдуманно устанавливают опасные связи. В большинстве случаев преступник и потерпевший никак не связаны между собой. Редко их связывают отношения, сложившиеся до совершения преступления.

Учитывая изложенное, по мнению автора, с целью общего виктимологического предупреждения компьютерных хищений необходимо среди населения проводить семинары, дискуссии и другие мероприятия по виктимологическим вопросам указанных преступлений, осуществить медиа-публикации соответствующего содержания, в школах и других образовательных учреждениях организовать занятия виктимологического-воспитательного характера, правоохранительными органами проводить разъяснительные мероприятия.

Բանալի բառեր - համակարգչային հափշտակություն, փուժող, ընդհանուր զոհաբանական կանխարգելում:

Keywords: computer theft, victim, general victimological prevention.

Ключевые слова: компьютерное хищение, потерпевший, общее виктимологическое предупреждение.

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Իսրայելյան Գ. Վ., Քրեական զոհաբանություն (Բնութագիրը և բաղադրիչները): Մենագրություն /Գ.Վ. Իսրայելյան, Եր., Հեղ. հրատ., 2023, 116 էջ:

2. Հայաստանի Հանրապետության դատախարակության 2022 թվականի գործունեության մասին հաղորդում
// https://www.prosecutor.am/storage/dynamic_web_pages/rep_50_8560351818.pdf:

3. Израелян Г., Кибервиктимология: понятие и составляющие элементы // Орենի պատվար, № 16, 2023, էջեր 264-269:
4. Жмуров Д.В., Кибервиктимность как новая категория виктимологии постмодерна //Азиатско-тихоокеанский регион: экономика, политика, право, 2021. № 2. С. 113-122.
5. Зыков Д.А., Виктимологические аспекты предупреждения компьютерного мошенничества. Дисс. ... к.ю.н. Владимир, 2002 // <https://www.dissercat.com/content/viktimologicheskie-aspekty-preduprezhdeniya-kompyuternogo-moshennichestva>:
6. Пархоменко С.В., Евдокимов К.Н., Предупреждение компьютерной преступности в Российской Федерации: интегративный и комплексный подходы // Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права. 2015. Т. 9, № 2. С. 265–276.
7. Юрова К.И., Юров И.А., Психология виктимного поведения молодежи // Виктимология 1 (11) /2017. С. 23-26:

Իսրայելյան Գ. - ՀՀ ԳԱԱ փորձաքննությունների ազգային բյուրոյի քրեաբանության կիրառական հիմնախնդիրների գիտահետազոտական կենտրոնի պետ, Եվրասիա միջազգային համալսարանի դասախոս, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ, էլիասցե՝ g_i_1979@mail.ru:

Ներկայացվել է խմբագրություն 19.03.2024 թ., տրվել է գրախոսության 19.03.2024 թ., երաշխավորվել է ՀՀ ՆԳՆ կրթահամալիրի ուսումնամեթոդական և զարգացման վարչության պետ, Ա. Մնացականյանի կողմից, ընդունվել է տպագրության 16.07.2024 թ.: